

Reformačné listy 25/2017

Sekcia H.E.L.P. - Hnutie evanjelických laických pracovníkov, Evanjelická jednota, o. z.

OBSAH LISTOV:

- ÚVODNÍK - 31. OKTÓBER NIE JE DŇOM REFORMÁCIE NÁHODOU
- KEBY BOL MARTIN LUTHER MLČAL, KDE BY BOLA CIRKEV? – ROZHOVOR
- JE ČAS, ABY SA NIEČO ZMENILO - ROZHOVOR
- REFORMAČNÉ OKIENKO
- MODLITEBNÁ REŤAZ
- ÚRYVOK ZO SPISU M. BODICKÉHO
- SMEROVNÍK KREŠŤANSKÉHO ŽIVOTA
- CÍTITE TEN ZÁPACH?
- KONTAKTY

“HOSPODIN JE TVOJÍM OCHRANCOM, HOSPODIN TI JE CLONOU PO PRAVICI; SLNKO ŤA VO DNE NERANÍ ÚPALOM ANI MESIAC V NOCI. CHRÁNIŤ ŤA BUDE HOSPODIN PRED KAŽDÝM ZLOM, ON BUDE CHRÁNIŤ TVOJU DUŠU. HOSPODIN BUDE CHRÁNIŤ TVOJE VCHÁDZANIE I TVOJE VYCHÁDZANIE ODTERAZ AŽ NAVEKY.”

ŽALM 121, 5 - 8

31. október nie je Dňom reformácie náhodou

V týchto dňoch sa množstvo podujatí sústreďuje na pripomenutie si 500. výročia reformácie, potrebné je však povedať, že kľúčové bolo práve jej **spustenie**. Po iné roky je posledný októbrový deň Dňom reformácie, tento krát aj 500. výročia začiatku reformácie. 31. október bol na tento účel ako pamätný deň určený zámerné. Martin Luther

práve vtedy pribil na dvere kostola vo Wittenbergu listinu, ktorá obsahovala 95 výpovedí proti odpustkom. Listinou **vyzval** čitateľov jeho výpovedí **na diskusiu**. Dokonca požiadal tých, ktorí nemôžu s ním diskutovať osobne, aby tak urobili písomne. Nasledujúci sled udalostí, ktorý sa tak spustil je nám dôverná známy. **Spustil sa tým celý proces udalostí, zmien v cirkvi a spoločnosti, ktorý trval desiatky rokov, ba storočí**. Lutherov zápas, tak už nebol len vnútorný zápas jedného človeka, jednotlivca. Začal, presnejšie spustil, vonkajší zápas za obnovu a prinavrátanie sa k biblickým hodnotám a pravdám v spoločenstve, komunite, v mieste, kde pôsobil. Témy, ktoré pomenoval sa stali verejné, otvorené, verejne vyslovené a vytlačené. Podstatou spustenej reformácie bol návrat k Božiemu slovu, náprava chýb a očistenie cirkvi. O tom niet pochybností, že reformácia toto priniesla. Od pribitia Lutherových výpovedí proti odpustkom uplynulo viac ako desaťročie, kým bola uznaná Evanjelická cirkev augsburského vyznania. Nebol to pôvodný zámer, ale zápas, ktorý bol spustený, do tohto bodu dospel. Bol to skutočne náročný zápas, jeho nositelia boli dlhé roky prenasledovaní. Tiež sa ocitali v hraničných situáciách života a smrti. Stálo to za to! Reformácia priniesla a prináša požehnanie mnohým krajinám a národom vo svete, aj nám a našej krajine. Ovplynula svetový vývoj, spoločnosť, zmýšľanie a hodnoty.

Vráťme sa však do súčasnosti. Pripomínáme si 500. výročie začiatku reformácie. *Túžime po tom, aby nastala zmena zmýšľania vedenia našej cirkvi, jej predsedníctva*. Nakoľko nesie plnú zodpovednosť za to, že napriek desiatkam uznesení prijatých na všetkých úrovniach v cirkvi – cirkevné zbory, senioráty, dištrikty či synoda, ktoré boli adresované voči šéfredaktorky týždenníka EPST, voči vedeniu akciovej spoločnosti Transcius, či jej predstavenstvu a akcionárom nenastala žiadna zmena. Šéfredaktorka týždenníka **naďalej beztrešne poškodzuje dobré meno** mnohých pracovníkov a členov cirkvi, vedie voči nim mediálnu kampaň. Robí tak v celoslovenskom periodiku, ktoré má mať úplne iné poslanie – prinášať vyvážený prehľad a ponuku informácií o daniach v cirkvi. Neprináša. Takže, ak desiatky uznesení a upozornení nestačia na zmenu správania sa tohto periodika a jeho vedenia, príde trest. Ten už však nebudeme určovať my, ale ten Najvyšší, Hospodin. Správanie vedenia týždenníka EPST, ktoré je predĺženou rukou Predsedníctva ECAV na Slovensku, je nielenže neposlušnosť voči Božiemu slovu, ale priamy vzdor.

Poškozovanie práv iných – ich zámerným prenasledovaním a poškodzovaním ich dobrého mena, je však v rozpore aj s civilným právom, tlačovým zákonom či právom na primeranú ochranu. Súčasný Predsedníctvo ECAV na Slovensku si tak vystavilo vlastnú vizitku za svoju doterajšiu prácu, ešte k tomu pri okrúhlym výročí reformácie. Traumatizácia členov cirkvi, zavádzanie širokej verejnosti cez vykonštruované a ciele kampane na konkrétnych predstaviteľov cirkvi pôsobia nielen odpudzujúco, ale poškodzujú morálku ľudí, vedomie jednoty. Aká historická paralela s prenasledovaním Lutherových nasledovateľov spred 500 rokov! Práve na to, aby sme sa oslobodili od týchto pút zviazanosti a prenasledovania zo strany vedenia cirkvi bola zostavená na začiatku tohto roka Charta na ochranu hodnôt reformácie a obnovu ECAV na Slovensku. Táto **Charta 2017 predstavuje naše výpovede proti konaniu a spôsobom súčasného vedenia cirkvi, ako i týždenníka EPST**, lebo jedno sú. **Signatári Charty 2017 tým otvorili diskusiu a žiadajú širokú verejnosť, pokiaľ ešte nemala príležitosť, zapojiť sa do obnovy charakteru ECAV na Slovensku. Urobte tak, prosíme, aj vy, nenechajte veci na náhodu, na ľahostajnosť**. Podelte sa o svoje skúsenosti a výpovede písomne. Radi vám poskytneme priestor v Reformačných listoch, pretože nám na náprave chýb vedenia ECAV na Slovensku, na obnove dôvery a na návrate k Božiemu slovu záleží. V dnešnom čísle Reformačných listov preto prinášame cenné rozhovory a zamyslenia. Budeme tak robiť aj v ďalších číslach Reformačných listov, pretože sme presvedčení, že **slovom napísaným, alebo vyriešeným** máme budovať vzťahy, obnovovať dôveru a prichádzať bližšie k Pánu Bohu. Je nám ľúto, že týždenník EPST sa vzdal tohto základného posolania. Želáme vám požehnaný mesiac október, kedy si pri rôznych príležitostiach budeme pripomínať spustenie procesu reformácie.

Redakcia Reformačných listov

KEBY BOL MARTIN LUTHER MLČAL, KDE BY BOLA CIRKEV?

Brat Beňuch, dožili ste sa jubilea, ktoré je príležitosťou pre reflexiu vlastného života. Aké bolo teda vaše detstvo, štúdiá i profesijná cesta?

Narodil som sa v rodine evanjelického farára, ktorý v tom čase pôsobil ako kaplán v Jelšave a po roku sa stal farárom v Muránskej Dlhej Lúke. Vďaka svojim rodičom sme prežili veľmi krásne a požehnané detstvo, aj keď práca farára v 50. a 60. rokoch minulého storočia bola veľmi zložitá. Ani si neviem predstaviť mnohých dnešných kňazov, ako by pracovali v tých časoch! Ale u otca a aj u ďalších farárov som videl, že aj napriek mnohým problémom svoju službu na vinici Pánovej

berú ako poslanie, ako službu, nie ako zamestnanie. Po ukončení štúdiá na gymnáziu mne ako synovi evanjelického farára boli ponúknuté dve alternatívy štúdiá na vysokej škole – „strojárina“ alebo elektrotechnika. Tak som po 5-tich rokoch, ako mnoho ďalších farárskych detí, ukončil štúdium na Vysokej škole dopravnej v Žiline ako strojní inžinier. Po ukončení štúdiá som pracoval ako technolog pre jadrovú energetiku v Tlmačoch, až som sa v roku 1988 dostal k hotelierstvu, kde som pracoval od roku 1990 ako riaditeľ 25 rokov. Od minulého roka sa venujem práci v našej rodinnej firme a svojim záľubám.

Ako syn evanjelického farára ste mali veľmi blízko k prostrediu, ktoré nebolo v časoch totality veľmi populárne a do služby v cirkvi ste vstúpili pomerne skoro...

V roku 1985 – v časoch, keď bolo odvahou aktívne pracovať v cirkvi, a keď mnohí, dnes mimoriadne „aktívni“ predstavitelia cirkvi poslušne slúžili socialisticko-ateistickému režimu, som sa ako 27 ročný stal členom generálneho presbyterstva, pracoval som v senioráte ako dozorca, presbyter a 20 rokov som viedol seniorálnu podporoveň. V rokoch 1992 až 1996 som viedol výstavbu kostola v Dudinciach, kde dňom posvätenia chrámu vznikol aj cirkevný zbor, a v ktorom nepretržite vykonávam funkciu dozorca a kantora. V rokoch 2000 – 2006 som pôsobil ako dozorca Západného dištriktu ECAV, od roku 1992 až do roku 2006 som bol členom Synody, jedno volebné obdobie aj jej podpredsedom a v súčasnosti som členom dištriktuálneho presbyterstva ZD ECAV. Okrem toho som pracoval aj v ďalších výboroch zriadených našou cirkvou. Som 35 rokov šťastne ženatý,

Brat Bohuslav Beňuch sa v týchto dňoch dožil krásneho životného jubilea – 60 rokov. Služba brata Beňucha v cirkvi je vzácna, má mnoho rozmerov, farieb i tónov. Sme vďační Pánu Bohu za jeho oddanú službu Evanjelickej cirkvi a. v. na Slovensku a do ďalších rokov mu želáme hojnosť Božieho požehnaní, veľa zdravia, radosti a Božej milosti. Oslovili sme ho, aby sme aj čitateľom priblížili jeho službu v cirkvi a jeho životné cesty. Pripomeňme, že brat Bohuslav Beňuch začal aktívne pracovať v cirkvi ako kantor v Hontianskych Moravciach už vo veku 14 rokov a túto službu vykonáva až dodnes.

s manželkou sme vychovali tri deti, dvoch synov a jednu dcéru. Od malička sú naše deti vedené po ceste za Kristom, aktívne sa zapájali a zapájajú do práce v cirkvi, tešíme sa z nich, že sú požehnaním nielen pre rodinu, ale aj pre celé okolie, kde žijú a pracujú.

Brata Bohuslava Beňucha poznám vyše 17 rokov. Keď sme sa prvý raz stretli, pôsobil ako dozorca Západného dištriktu ECAV na Slovensku. Jeho priateľský spôsob komunikácie si pamätám doteraz. Nie je tomu inak ani dnes. Uplynul dlhý čas, no vy stále svoj život spájate s prácou pre ECAV na Slovensku. Aká je vaša súčasná forma služby?

Ja tvrdím a som o tom presvedčený, že

najdôležitejšia je práca v zbore. Snažím sa o to aj v našom Cirkevnom zbore Dudince. Okrem už uvedených funkcií, snažím sa pomáhať budovať spoločenstvo bratov a sestier tak, aby sme boli všetci ako jedna rodina. Je potrebné organizovať čo najviac zaujímavých a príťažlivých akcií, ktoré členov zboru zaujmú, na ktoré prídu a kde im umožníme stretnúť sa so živým Kristom. Napríklad pravidelne konáme pôstne a adventné večery, stretávame sa pri rôznych jubileách, organizujeme spoločné výlety (naposledy v máji t.r. „Po stopách Dr. Martina Luthera“). Snažím sa udržiavať kontakty s našimi partnerskými zbormi v zahraničí, najmä s rumunským Nadlakom a poľským Skoczowom. Aktívne pracujeme v našom spevokole, žiaľ, naše, na celom Slovensku známe, Ďateľinky, ktoré boli dlhé roky veľkým požehnaním pre zbor, ako aj pre mnoho cirkevných zborov, ktoré navštívili v našej cirkvi, dospeli, rozišli sa po svete a nám ostáva nádej, že sa nám ešte podarí vychovať ich nasledovníkov.

Vaša služba v cirkvi bola a je rozmanitá, aká však bola vaša cesta viery počas tých 60 rokov?

V otázkach viery som vďaka svojim rodičom mal vždy jasno. Ja som nikdy nelavíroval a či už to bolo v škole, alebo v zamestnaní všetci poznali moje: „komunista som nebol, nie som a nikdy nebudem, do kostola som chodil, chodím a budem chodiť“. Veľkú skúšku viery sme spolu s otcom a bratom zažili, keď nám ešte ako deťom vážne ochorela naša mamka, ktorá bola úžasným požehnaním našej rodiny, ale aj cirkevných zborov, kde otec pôsobil. Keď po roku, strávenom na onkológii zostala zo 45 pacientov nažive len

ona sama, cítili sme to ako obrovskú Božiu milosť. Napokon po operácii, aj keď v mnohom trápení a bolestiach bola medzi nami ešte takmer 11 rokov, keď si ju Pán, vo veku nedožitých 50 rokov povolal k sebe.

Ako si spomínate na obdobie, kedy ste pôsobili ako dozorca Západného dištriktu ECAV? Na akých projektoch ste sa vtedy podieľali?

Veľmi rád si na toto obdobie spomínam a som Pánu Bohu vďačný, že som mohol pracovať s takou osobnosťou, akou bol vtedajší brat biskup ZD Ivan Osuský. V tom období sa intenzívne pracovalo na budovaní sídla Biskupského úradu ZD vo Zvolene, čo sa napokon aj podarilo. Nepamätám si však, že by sme robili rozdiely medzi bratmi a sestrami, že by sme hľadali vnútorného nepriateľa. Naším cieľom bolo vždy pracovať a vzniknuté situácie riešiť v bratsko-sesterskej láske, bez akýchkoľvek intríg a túžbe po postihu alebo pomste. Pozitívne z toho obdobia hodnotím aj skutočnosť, že sme sa dozorcovia (generálni i dištriktuálni) stretávali so Zborom biskupov, aby sme sa spolu zaoberali situáciou v cirkvi. Najviac ma mrzí, že sa ani nám nepodarilo zrealizovať odľuku cirkvi od štátu.

Žijete v Dudinciach a vašou profesiou sa stala práca v kúpeľnom a hotelovom sektore. Boli ste riaditeľom, manažérom. Váš životný príbeh je dôkazom, že kresťan môže byť úspešný aj ako podnikateľ. Zažili ste však niekedy konflikt medzi zásadami kresťanstva a podnikaním?

Som veľmi vďačný Pánu Bohu, že ma vždy – a to aj neplánovane, proti mojej vôli – postavil tam, kde som mohol skĺbiť prácu v zamestnaní s prácou na poli cirkvi. Neordinovaní, postavení do funkcií v cirkvi vedia, koľko dní musia obetovať na zasadnutia, stretnutia, a nie je vždy jednoduché so zamestnávateľom sa dohodnúť. No, a keď ako kantor ešte musíte ísť 2 – 3 krát do mesiaca na pohreb, tak to už bolo niekedy „na hrane“. Ale pokiaľ vystupujete, pracujete a na každom kroku konáte ako kresťan, tak si to vaše okolie všimne a vtedy aj na vaše požiadavky sú nadriadení zhovievavejší. Čo sa týka sklbenia podnikania a kresťanstva, tak poznám drvivú väčšinu prípadov, že pokiaľ je podnikateľ menší, menej solventný, tak kresťanské zásady nie je problém dodržiavať, ale pokiaľ sa začne viac dariť, tak už je tam aj srdce a miesta v ňom pre Boha je stále menej. Myslím si, že všetci máme možnosť presvedčiť sa o tom vo svojom okolí.

Aktívne pracujete v oblasti, ktorá iným prináša relax. Ako však oddychujete vy?

Relax pre mňa je záhrada a najnovšie si ma získali včely, práca so včielkami je veľmi zaujímavá a pekná. Rád relaxujem aj pri športe, ale už len pasívne. Nakolko cestovanie milujem od svojej mladosti, rád čítam cestopisnú literatúru, v súčasnosti ma zaujali nové knihy, ktoré vyšli o Martinovi Lutherovi. A napokon, od minulého roka sa mi otvorili nové obzory Božej milosti v podobe narodenia prvej vnučky.

Prirodzene náš ľudský čas nemožno zastaviť, ako aj vývoj sveta. Obdobie demokracie a slobody prinieslo nové možnosti pre misiu a obnovenie evanjelickej cirkvi. Myslíte, že

sme dostatočne využili darovaný čas?

Nevyužili! Po roku 1989 bola veľká eufória, chodiť do kostola, ako hovoria mladí, bolo in, ale ako vidíme, pokiaľ nemali ľudia základ kresťanskej výchovy v rodine, tak to bola len bublina, ktorá spľasla a teraz ako by sme nevedeli, čo ďalej. Škoda, že hneď po revolúcii nedošlo k odluke cirkvi od štátu – vtedy bola vhodná doba aktívnejšie zapojiť do diania v cirkvi viacerých ľudí, urobiť ich zodpovednými za to, čo sa v cirkvi udeje. Pokiaľ niečo financujete, záleží vám na tom, aby to aj fungovalo, rástlo, pokiaľ je niečo zadarmo, tak nám na tom až tak, alebo vôbec nezáleží. Mrzí ma veľká ľahostajnosť rodičov aj starých rodičov voči svojim deťom a vnúčatám, akoby vieru v Boha a kresťanskú lásku, ktorú tak hojne prijímali od svojich predkov, odmietali odovzdávať ďalej, mnohokrát počujeme len konštatovanie, že „nech si urobia po svojom, my sa im do toho starať nebudeme“.

Naša spoločnosť zápasí s chápaním demokracie a tiež s mnohými problémami, ako je korupcia, či svojvoľia politikov, nárast chudoby, nezamestnanosti a výrazného majetkového rozdielu medzi občanmi. Má cirkev právo reflektovať tieto témy, alebo má byť iba inštitúciou, ktorá pôsobí mimo občianskej spoločnosti?

Cirkev má povinnosť zapájať sa do riešenia problémov, pretože nie sme uzavretou skupinou, ale v prvom rade by sme mali byť príkladom pre celé naše okolie, že to, v čo veríme a čo hlásame, to aj žijeme.

Žijeme v roku 500. výročia reformácie. Aj naša ECAV na Slovensku si toto jubileum pripomína rôznymi podujatiami. Čo pre vás osobne znamená tento pojem a jeho odkaz pre súčasnosť?

Tri najväčšie osobnosti v mojom živote sú: Ježiš Kristus, moja mamka a Martin Luther. Preto aj 500. výročie vnímam zvlášť osobne. Spolu s bratmi a sestrami z nášho, ale aj iných cirkevných zborov sme navštívili významné miesta, kde Martin Luther pôsobil, intenzívnejšie čítam a vnímam myšlienky M. Luthera. Odkaz reformácie nás má posilniť v práci v cirkvi, ale dodať nám aj odvahu bojovať proti všetkému „ľudskému“, čo sa do cirkvi dostalo a dostáva a nebať sa otvorene bojovať proti neduhom, ktoré cirkev deformujú. Keby bol Martin Luther mlčal, kde by bola cirkev? Ani my nebudme ľahostajní, pomenujme veci tak, ako sa to žiada a nebojme sa bojovať za čistotu našej cirkvi, aby stále platili Lutherove slová „JEDINE KRISTUS“.

V marci 2017 vznikla Charta na obnovu hodnôt reformácie ECAV na Slovensku ako reakcia na vývoj v našej cirkvi. Čo konkrétne vy považujete za prioritné zmeniť, opraviť, napraviť?

V prvom rade musia stáť v čele cirkvi ľudia, ktorí budú ochotní pracovať len a len pre cirkev, pre jej dobro, pre jej rast, pre každého jedného bez ohľadu na jeho názor. Musíme už konečne riešiť problémy, ktoré sú akútne – znižujúci sa počet veriacych v chrámoch, znižujúce sa počty detí na besiedkach, na výučbe náboženstva, na konfirmačnej príprave, nezaujím mladých o cirkev ... Musíme zintenzívniť misijné pôsobenie všade tam, kde je to len trochu možné.

Nekonečné riešenie dvoch – troch vykonštruovaných kázou počas celého volebného obdobia, hľadanie nepriateľov medzi bratmi a sestrami a zanedbávanie dôležitých úloh je veľmi zlá vizitka pre tých, ktorým bola zverená úloha viesť cirkev, napomáhať jej rastu a budovaniu vzájomnej kresťanskej lásky a úcty medzi všetkými členmi evanjelickej cirkvi.

Vieme, že aj iné protestantské cirkvi doma či v zahraničí prechádzali či prechádzajú svojimi krízami, vývojom. V čom by sme sa podľa vás mohli inšpirovať a naopak?

Vo vývoji kresťanstva je veľmi dôležité nájsť súlad medzi tým, čo platí a je nemenné a tým, čo prináša meniacia sa doba. Aj v iných protestantských cirkvách bolo veľa konzervatívneho myslenia, ale pokiaľ chceme, aby Božie slovo oslovilo aj mladých, moderných ľudí, musíme niekde zmeniť slovník, niekde ustúpiť, ale zároveň jadro učenia – Kristus – musí ostať nezmenené. Pokiaľ na výzvy dnešnej doby nebudeme reagovať, mladí ľudia si budú hľadať „svoju cirkev“ niekde inde, čo vidíme už aj v súčasnosti. Nájsť tú správnu hranicu chce možno druhého Luthera, ale musíme sa s tým popasovať, aby Evanjelická cirkev a. v. na Slovensku nebola o 2 – 3 generácie len minulosťou.

Viac ako štvrtstoročie máme opäť na Slovensku náboženskú slobodu. Ľudia môžu opäť slobodne vyznávať svoju vieru, chodiť bez strachu do kostola a máme dostatok vydaní Biblie. Čím je pre vás Božie slovo a modlitba? A aký je váš najobľúbenejší citát z Biblie?

S modlitbou každý deň vstávam zo svojho lôžka, s modlitbou sadáme s rodinou k prestretému stolu, s modlitbou líham. Bez modlitby si neviem svoj život ani predstaviť. Sprevádza ma a vedie celým mojim životom a aj celú moju rodinu. A citát: „Lebo Ty si mi nádejou, Pane, Hospodine, Tebe dôverujem od svojej mladosti.“ Žalm 71,5

A na záver, čo by ste zaželeli vy jubilujúcim luteránskym cirkvám vo svete?

Všetkým luteránskym cirkvám vo svete želám, aby rástli, aby ostali verní v prvom rade Bohu, aby neskĺzli z pravej cesty za Kristom a, aby sa nikdy nespreneverili reformačnému odkazu spred 500 rokov.

*Rozhovor pripravila Eva Bachletová
Foto: archív Bohuslav Beňuch*

JE ČAS, ABY SA NIEČO ZMENILO

Brat Vlastimil Synak (1957) sa narodil v Nitre, kde študoval, pracoval a aj dodnes tu žije, je členom Cirkevného zboru ECAV na Slovensku Nitra. Od roku 1998 do 2009 bol zborovým dozorcóm cirkevného zboru. Vstúpil do tejto funkcie v najťažšom období, kedy bola urobená hrubá stavba kostola a bolo nedostatok finančných prostriedkov. Počas pôsobenia vo funkcii zborového dozorca nový evanjelický kostol Svätého Ducha v Nitre dostavali a aj zafinancovali. Kostol bol posvätený v roku 2000 a je prvým evanjelickým kostolom v Nitre. V roku 2006 bol zvolený za seniorálneho

dozorcú Dunajsko-nitrianskeho seniorátu ECAV, vtedy so sídlom v Nitre, a v tejto funkcii je doteraz. Brat Vlastimil Synak bol v roku 2004 zvolený za člena Synody ECAV na Slovensku za Dunajsko-nitriansky seniorát. V roku 2010 bol na Synode ECAV zvolený za predsedu Generálneho hospodárskeho výboru ECAV na Slovensku a v roku 2016 bol opätovne do tejto funkcie Synodou zvolený. Brat Vlastimil Synak, dlhoročný predseda Generálneho hospodárskeho výboru minulý týždeň však abdikoval na svoju funkciu, a preto sme ho požiadali o rozhovor.

Brat Synak, dlhé roky ste boli predsedom Generálneho hospodárskeho výboru. Akú funkciu a kompetencie má tento výbor?

Výbor je zriadený v zmysle Štatútu synodálnych výborov ECAV na Slovensku (Oznámenie č. 2/2011 o prijatí Štatútu synodálnych výborov ECAV na Slovensku zo dňa 3.12.2010). Je poradným a iniciatívnym orgánom synody. Výbor koná predovšetkým na podnet synody, generálneho presbyterstva a z vlastnej iniciatívy.

Aké témy, otázky boli predmetom rokovaní Generálneho hospodárskeho výboru?

Výbor na svojich zasadnutiach, okrem iných, prerokovával materiály týkajúce sa: rozpočtu a hospodárenia našej cirkvi;

posúdenia zahraničnej pomoci v jarnom a jesennom termíne; používania dokladov v účtovníctve cirkevných zborov účtujúcich v podvojnóm účtovníctve; zavedenia elektronického informačného systému v ECAV; uložených úloh generálnym presbyterstvom a predsedníctvom cirkvi; vykonania kontrol v rôznych COJ našej cirkvi; usporiadania vzťahov s Reformatou s. r. o. a otázky jej ďalšej činnosti, otázky chátrajúcich kostolov a aj iných nehnuteľností patriacich do majetku cirkvi.

Ako často ste sa stretávali a koľko má výbor členov?

Zasadnutia výboru boli plánované, ich termíny a miesta zasadnutia výboru schválil vždy na konci kalendárneho roka. Termíny boli nastavené tak, aby zasadnutie výboru pred-

chádzalo zasadnutiu generálneho presbyterstva. Výbor mal aj vrátane mňa 10 členov a stretávali sme sa 4 – 6 krát ročne a aj mimo plánovaných stretnutí, keď bolo treba.

Možno tento výbor chápať ako orgán, ktorého výsledky majú len odporúčací alebo aj záväzný charakter?

Keďže výbor je poradným orgánom, tak jeho uznesenia majú odporúčací charakter.

Minulý týždeň ste abdikovali na pozíciu predsedu Generálneho hospodárskeho výboru. Čo vás k tomu viedlo?

Minulý týždeň sme sa zišli na riadnom plánovanom zasadnutí výboru. V cirkvi v súčasnosti rezonujú rozhodnutia tohtoročnej synody, ktorá okrem iného, 39 hlasmi zo 60 prítomných synodálov nepodporila schodkový rozpočet na rok 2018. Toto hlasovanie na Synode sa začalo rozoberať na začiatku zasadnutia výboru, keď ešte nebol schválený program zasadnutia. Pri schvaľovaní programu padol návrh, aby sa ešte pred prvým bodom programu hlasovalo o dôvere predsedovi výboru, keď ten nepodporil na synode schválenie rozpočtu, ktorý výbor predtým schválil. Toto už bolo tretíkrát, čo mi výbor chcel vysloviť nedôveru. Povedal som, že takéto hlasovanie nemá význam, lebo ja sa nezodpovedám členom výboru, ale synode, ktorá ma už druhýkrát zvolila do tejto funkcie. Niektorí členovia však trvali na hlasovaní, tak som sa zdvihol, povedal som, že končím, poďakoval za spoluprácu a odišiel.

Vieme, že Synoda ECAV na Slovensku neschválila rozpočet ECAV na Slovensku na budúci rok. Čo bolo dôvodom neprijatia rozpočtu, ako aj vyčíslenej straty?

Neprijatie rozpočtu, ako aj neschválenie správy predsedníctva cirkvi, malo byť podľa mňa určitým signálom pre predsedníctvo, že niečo v cirkvi nie je v poriadku. Taktiež synodáli reklamovali, že materiál Návrh rozpočtu na rok 2018 dostali neskoro ... V predchádzajúcom roku som predložil návrh vyrovnaného rozpočtu na nasledujúci rok oproti návrhu riaditeľa GBÚ brata Vagaského, kde boli jasné šetriace kroky, ale výbor mi ho zhodil zo stola. Takže snaha bola ...

Čo bude nasledovať po vašej abdikácii? Hovorí sa už o možnom novom predsedovi? A ako to ovplyvní ďalšiu činnosť GHV, ako aj ECAV?

V podstate činnosť výboru nie je ochromená, to ani nebolo mojim cieľom, má svojho podpredsedu pána Ružičku, ktorého som pri odchode vyzval, aby zaujal moje miesto a viedol výbor ďalej. Do budúročnej synody môže výbor takto fungovať a na Synode 2018 bude zvolený nový predseda.

Ostatné roky sa v evanjelickej verejnosti, ako aj na stránkach EPST búrlivo diskutovalo o s. r. o. Reformata, ktorá spravuje majetok ECAV na Slovensku. Mali ste možnosť do tejto záležitosti zasiahnuť, upokojiť situáciu?

V rokoch 2012 – 2014 som bol aj členom dozornej rady tejto spoločnosti, pri pravidelných každoročných kontrolách, ktoré sme v spoločnosti vykonávali, sme žiadne nezrovnalosti nenašli. Viem, že Reformata s. r. o. zápasila s regulovaným nájomným v prenajatých bytoch, ktoré bolo nízke. Trhové nájomné sa dalo získať len od nových nájomníkov, ktorí prišli do uprázdnených bytov. V bytoch väčšinou bývali starí ľudia, ku ktorým sa bolo treba správať s empatiou. Situácia sa veľmi ťažko upokojovala, lebo smer bol jasne stanovený a ja som mal vo výbore len jeden hlas.

Žijeme v 21. storočí a zdá sa, že aj štruktúra ECAV na Slovensku s výbormi a rôznymi komisiami potrebuje modernizáciu či zefektívnenie. Ako by ste si vy predstavovali ideálny model spravovania finančných tokov a majetku v rámci ECAV na Slovensku?

Viete, ja som začínal ako zborový dozorca a na všetko sme si museli peniaze obstaráť sami. Myslím si, že by sme sa mali zakrývať takou perinou, na akú máme.

A slovo na záver ...

Kedysi, keď pôsobil ako generálny biskup brat Július Filo, som obdivoval, ako si farári na grémiách dokázali medzi sebou dohovoriť a vytknúť, čo sa im nepáči a po skončení rokovania a modlitbe sa v bratskej láske rozišli. Vo svete laikov som to nevidel a veľmi mi to imponovalo. Dnes sme rozdelení – sú dobrí a zlí ... je tu čas, aby sa to zmenilo.

Rozhovor pripravila Eva Bachletová

Foto: archív Vlastimil Synak

Charta 2017
je prehľadne zverejnená na samostatnej, novej internetovej stránke
www.charta2017.sk

REFORMAČNÉ OKIENKO

BRUCHO BOHOM?

List Filipským 3, 18 *Lebo mnohí, o ktorých som vám často hovoril a teraz aj s plačom hovorím, žijú ako nepriatelia Kristovho kríža. 19* *Ich koniec je záhuba, ich bohom je brucho, slávou hanba, lebo myslia iba na to, čo je pozemské. 20* *Ale naša vlasť je v nebesiach, odkiaľ očakávame aj Spasiteľa, Pána Ježiša Krista. 21* *On mocou, ktorou si všetko môže podmaniť, pretvorí naše ponížené telo, aby sa stalo podobným jeho oslávenému telu.*

Pavel mal problém s tými, ktorí boli kresťanmi, ale žili tak, ako nekresťania. A takých bolo mnoho ... Ich poznávacím znamením bolo brucho a jeho potreby a požiadavky. Totiž brucho ako centrum všetkého diania a snaženia. Povedané dnešnou rečou – ekonomika, financie, obchod, práca. Ježiš to u Matúša pomenoval: *čo by sme jedli a čo by sme pili a čím by sme sa odievali*. Mt 6, 31.

Povieme si – a čo je na tom zlé? Veď to je náplň života, tým žijeme každodenne, od rána do večera. To robí predsa tá lepšia časť ľudí, tí statoční, pracovití, ktorí sa starajú o rodinu, vychovávajú deti, pracujú pre spoločnosť ... Ako to teda myslel Ježiš a ako to myslel Pavel, keď hovorí, že sú nepriatelia kríža Kristovho.

Začína ich myslením – myslia len na to, čo je zemské. To by asi nemuselo byť zlé, veď človek bol stvorený predsa pre túto zem, aby ju obrábal a strážil 1Mojžišova 2, 15. To, že človek myslí na zemské veci nemusí byť nič zlé. Zlé je to, keď myslí „iba“ na to, čo je zemské. **Iba.** To je to rozhodujúce slovičko, ktoré vyjadruje problém, čo vznikol pod rajským stromom v slovách pookušíteľa: *budete ako Boh*. Tam začína, tam sa navonok prejavuje skrytá túžba stvoreného človeka – byť ako Boh, byť Bohom, odmietnuť najvyššiu Autoritu Boha. My budeme rozhodovať, čo je dobré a čo zlé, my budeme spravovať zem - Boh už tu nemá čo robiť. Môže tu byť, ale len na druhom mieste – na prvom som JA. Moje ego. Môže fungovať v náboženskej oblasti, tam Ho môžu uctievať, ale nesmie ohrozovať ekonomiku, financie a obchod.

Druhá vec, ktorú Pavel uvádza je predstava o Bohu. Človek napokon musí mať Boha, musí mať Autoritu, ktorá je vyššia od neho, ktorá ho presahuje. Ukazuje sa to ako samozrejmosť, pretože v živote a vo svete, v ktorom žijeme je podnes zrejmé, že musí byť niečo, čo nás presahuje, ba vlastne je niečo, čo nás presahuje, čo nedokážeme vystihnúť, ba ani pomenovať, niečo, čo sa skrýva za slovami „večnosť a nekonečnosť“. A keďže človek odmietol Boha ako Autoritu, odmietol uznávať niekoho nad sebou, odmietol podriadenosť niekomu nad sebou, začal si bohov vymýšľať R 1, 21 – 23.

Pavel to spoznal a rozpoznal aj vo Filipis, dokonca v cirkevnom zbore, u kresťanov. Bohom sa im stalo brucho, dnes by sme povedali ekonomika, financie, obchod. To, čím si človek zabezpečuje živobytie a má s tým problémy. Presahuje to jeho schopnosti a možnosti. Stalo sa mu to bohom. Ovláda to jeho myseľ i celú životnú náplň. A zrádza ho to. Nezávláda to. Nedokáže riadiť tieto veci tak, aby zabezpečil spravodlivosť, pokoj a radosť vo svete. Stále je veľký rozdiel medzi bohatými a chudobnými a prehľbuje sa, stále sú tu utláčané menšiny i väčšiny. Obrovské financie vynakladá na zbrojenie, aby si zaistil bezpečnosť a následok je čoraz väčšie ohrozenie bezpečnosti. Už to človek nezvláda. Stalo sa mu to bohom, božstvom – ktorého musia všetci poslúchať. My by sme aj zabezpečili lepší život pre ľudí, ale je tu ekonomika, financie a obchod a to už nejako nezvládame. Potreby a požiadavky božstva „brucha“ sú stále väčšie ... A tak to, čo by malo človeka ozdobiť, povzniesť, vyvýšiť, to mu slúži na hanbu – slávou sa mu stáva hanba (kto čítaš – rozumej).

Apoštol ukazuje cirkevnému zboru východisko z tohto bludného správania vo svete. Naša otčina, naša domovina je v nebesiach. Boh je prítomný v tomto svete a stará sa o nás. Skutočný Boh, Stvoriteľ a Pán sveta a vesmíru. Stačí, ak HO objavíme, ak HO rešpektujeme, ak HO prijímame. ON je prítomný v Ježišovi Kristovi, ktorého nám dal, aby sme žili skrze Neho 1J 4, 9. Je možné žiť aj ináč, do tohto sveta sa skrze Krista vlamuje Božie Kráľovstvo lásky, spravodlivosti a pokoja a radosti. A my sme a smieme byť jeho občanmi, my máme a smieme mať dvojité občianstvo: to pozemské, aj nebeské, to dolu aj to hore.

My môžeme a smieme žiť ináč, totiž v láske Kristovej, pretože On pretvára naše ponížené telo, aby bolo podobné Jeho oslávenému telu. On tvorí v nás nového človeka. A to je pre nás zdroj sily aj istoty. Ale to je pre nás aj normou zmýšľania, správania a všetkého diania. **Už nie brucho, ale Kristus. On je aj nad ekonomikou, financiami a obchodom a robí z nich slúžky človeka. On je proste našim Pánom.**

Preto je dôležité, aby sme rozlišovali: to, čo je hore od toho, čo je dolu, nebeské od pozemského. Hmotné od duchovného, pomínutelné od večného ... a tak, aby naším Bohom bol Ten, ktorý je hore, Ten, ktorý prišiel v Ježišovi Kristovi, ako stelesnená Láska. Aby sme Jemu podriadili svoje myslenie aj konanie každodenné.

Jozef Grexa, ev. farár v. v.

**„Pred svitom vstávam;
volám o pomoc; a dúfam
v Tvoje slovo“. Žalm
119, 147**

Milí bratia a sestry,

pozývame vás aj naďalej zotr-
vávajúť v **modlitebnej reťazi** za našu
cirkev a cirkevné zbory, za roko-
vania seniorálnych, dištriktuálnych
presbyterstiev a generálneho
presbyterstva, ako aj ďalšie po-
treby cirkvi. Myslime v našich
modlitbách aj na voľby (a kandidá-
tov) v cirkevno-organizačných jed-
notkách (COJ: zbor, seniorát, diš-
trikt, ECAV), ktoré nás čakajú
v budúcom roku 2018, aby Pán
Boh konal, priznával sa, vyvolil
a požehnal takých, ktorí budú pásť
im zverené stádo s dobrou vôľou,
láskavo-prísne, s čestnými úmys-
lami a zodpovedne pred Pánom
Bohom.

V modlitebnej reťazi pokraču-
jeme každý deň v ranných hodi-
nách medzi 6:00 – 8:00, na 5 – 10
minút sa stíšime k prečítaniu si
Božieho Slova a k modlitbe.

**Prinášame na zamyslenie úryvok zo spisu profesora Michala Bodického, ev.
farára a prvého dekana Teologickej vysokej školy v Bratislave, Čo sa robí
v cirkvi evanjelickej augsburského vyznania v Uhorsku?**

Nové vydanie spisu pripravil Martin Riecky, evanjelický farár, Levice, ktorý
okrem iného o ňom napísal: „*autor bez toho, aby si kládol servítku pred ústa, opisuje
v tejto práci mnohé neporiadky, ktoré sa diali v druhej polovici 19. storočia
v evanjelickej a. v. cirkvi vo vtedajšom Uhorsku. Pri jej čítaní som si začal klásť zá-
kladné otázky, ktoré z nej vyplývali: Môže sa myliť konvent? Môže sa myliť synoda?
Môže sa myliť farár, senior či biskup? Dlhú som s odpoveďami na tieto otázky bojo-
val a nakoniec som zistil, že sa tak môže stať, a čo je smutné, mnohokrát sa tak
v minulosti aj dialo.*“ A my už len dokladáme, že tento spis je aktuálny najmä dnes,
lebo má mnoho paralel s dnešnou situáciou v ECAV na Slovensku.
Odporúčame vám ho a môžete si ho objednať na adrese:
<http://knihkupectvokruh.sk/>.

... Podľa uvedeného plánu by si naše cirkevné zbory nemohli slobodne voliť
svojich farárov, učiteľov a dozorcov, ako to naša doterajšia cirkevná ústava
a starobylý poriadok umožňujú. Potom by si museli voliť iba z tých kandidátov, kto-
rých by im navrhla vyššia cirkevná vrchnosť, ako to funguje podľa zákona platného
v kalvínskej cirkvi. Rovnako seniorálne a dištriktuálne konventy a cirkevné predsta-
venstvá by mali väčšiu moc, ako majú v súčasnosti. skrátka ide o skutočnosť,
na základe ktorej by mohli neobmedzene vládnuť v cirkvi nad jej jednotlivými cirkev-
nými zbormi, nad kňazmi, učiteľmi a cirkevnými úradníkmi a týmto spôsobom nad
všetkými cirkevníkmi ...

... Zriadenie cirkvi to je naše presbyteriálne „staršovstvo“. Už prvé cirkevné
zbory, ktoré založili apoštoli, mali svoje presbyterstvá, „staršovstvá“. Skladal sa zo
starších, skúsenejších a zaslúžilejších mužov, ktorí svojou vzdelanosťou, cnosťami
a kresťanským životom vynikali a požívali dôveru vo svojich cirkevných zbormi. ...

Táto presbyteriálna správa prvých kresťanských cirkevných zborov sa stala
základom usporiadania našej evanjelickej luteránskej cirkvi v Uhorsku. Preto, čo je
u nás niekoľkostoročným zvykom a zákonom, to je potvrdené zákonným článkom 26
z roku 1791.

Podľa tohto usporiadania našej cirkvi všetka spravujúca moc v nej pochádza
od cirkevných samosprávnych zborov. Z tejto spravujúcej moci vyššie cirkevné vrch-
nosti môžu vykonávať iba toľkú časť správy, koľkú na nich preniesli jednotlivé

cirkevné zbory s cieľom, aby jednota a zákonodarný poriadok v cirkvi boli zachované (pozri bod č. 3 cirkevnej správa
Potiského dištriktu). Podľa usporiadania cirkvi jednotlivé samosprávne cirkevné zbory si slobodne volia svojich kňazov,
učiteľov, miestnych seniorálnych a vyšších cirkevných hodnostárov. Táto slobodná voľba sa zakladá na článkoch viery, to
znamená na našom cirkevnom učení. V týchto článkoch je zakotvené, že právo povolania a voľby kňazov patrí cirkevným
zbormi. Iba potom prichádza biskup, aby ordinoval človeka, ktorý bol uznaný za hodného prisluhovať sviatosti. Zároveň
je povolaný ku kazateľskému úradu. Nie je tam žiadna zmienka, že by biskup alebo vyššia cirkevná vrchnosť mali do
voľby kňaza nejakým spôsobom zasahovať. Iba simónia /svätokupectvo/ je zakázaná. Takto by to malo byť podľa záko-
na. Ale čo vidíme v skutočnosti:

Tento evanjelický zvyk a zákon sa vôbec nerešpektuje. Ľudia bojujúci za úniu (pozn. redakcie: spojenie evanjeli-
kov s kalvínmi v 19. stor.) zavádzajú pri cirkevných voľbách také spôsoby, prostredníctvom ktorých chcú uzákoníť toto
spojenie. ... nájdeme veľa príkladov, ako sa odoberá cirkevných zbormi právo slobodnej voľby! Ako sa usilujú horlivci za
úniu odvieť cirkevný zbor od muža, ktorému dôveruje. Takého ponižujú, osočujú, očierňujú, nadávajú mu do panslávov,
nepriateľov vlasti a maďarského národa. Na druhej strane však natískajú cirkevníkom svojho kandidáta, od ktorého si
sľubujú, že bude s nimi spolupracovať za úniu. Pritom sú im dobré všetky prostriedky na dosiahnutie cieľa. Nejde pritom
iba o zvädzanie a nahováranie, sľuby a podplácanie, ale aj o hrozby, osobné prenasledovanie, vypovedanie z práce –
zárobkov a úžitkov. Kde ani toto nestačí, neštítia sa násilia, teda privolania ozbrojených žandárov či vojakov, väzenia
i krviprelievania. neuvádzame na to osobitné príklady, pretože ich je tak veľa, že by to vydalo za celú knihu.

Iba pevná viera a láska nášho ľudu k svätému dedičstvu svojich otcov – k svojej evanjelickej cirkvi nezmeneného
augsburského vyznania – môžu odolať týmto útokom. My však veríme v dobrého a nezlomného ducha nášho ľudu, ktorý
má v tomto zmysle svojich mučeníkov. Tento ľud s Božou pomocou aj odolá. Veríme, že náš ľud má doteraz na stole
otvorenú, prachom nezapadnutú Bibliu. Kráča cestou do chrámu a pod pazuchou nesie svoj Transcius. Preto sa nemá-
me prečo obávať únie, veď Pán cirkvi si zachráni svoje dedičstvo. ... (str. 33 – 36)

Martin Luther

Smerovník kresťanskej cesty

9. október

Povedali mu teda: Ktože si Ty? Ježiš im odpovedal: Som to, čo vám od počiatku aj hovorím!

Predovšetkým chcú vedieť, kto je On, a nedávajú pozor na to, čo hovorí; On ale chce, aby najprv počúvali, potom poznajú, kto je On. To teda znamená: Počúvaj a daj prednosť Slovu, potom bude nasledovať správne poznanie. Ak však nepočúvaš, nebudeš nikdy nič vedieť. Je spečatené: Boh chce zostať Nevidený, Neznámy, Neuchopiteľný – jedinou výnimkou je Jeho slovo. Preto je márnou snaha, ak si niekto zaumieni dospieť k blahoslavenstvu mimo Jeho slova. On nechce konať ani robiť inak, inak to strpieť. Preto ti ponecháva svoju Knihu, v ktorej s tebou hovorí so zvláštnym príkazom. Nenechal ju napísať zbytočne, aby ju niekto nechal nepovšimnutú ležať akoby sa rozprával s myšami pod lavicou alebo s muchami na pulte. Človek ju má čítať, nad ňou meditovať, zvestovať, snažiť sa a byť si istý, že len On sám, nie anjel ani niekto zo stvorenstva, s ním v nej hovorí.

Smerovník kresťanskej cesty zostavil Helmut Korinth a do slovenčiny preložil Tomáš Gáll.

CÍTITE TEN ZÁPACH?

Len sa dobre vôkol seba pozrite. Nezdá sa vám, a ani nevidíte? Len prehladnite. Nič fyzické to nie je. To obraz vám chcem namaľovať. Nie, nie prstom, ale ponukou, prosbou o hlboký pohľad navôkol.

Z obrazu vychádzam a pozrite, čo vyšlo. Z obrazu, kde vlk v ovčom rúchu prichádza medzi ľud Boží. Všetko ide podľa práva! Tvrdí. Aj sa do prs bije. Aby utvrdil to, čo z úst mu znie. 'Komu viac na vás záleží, ako mne?' Toto stádo ja pasiem! Hoci znieť by malo - my. A práve tu, v olejomaľbe stojí nepatrná farba, ktorá nežiari. Len ticho tiahne sa celým obrazom. Vlk v rúchu ovčom potí sa viac. Dva kožuchy, to Pán Boh nestvoril, takto nie. Vlk má svoj kožuch, aj ovca svoj. A čo ak si vlk ovčí oblečie kožuch? Potí sa, strachom z rozpoznania, a hrubá vrstva ho veľmi hreje. Veľmi sa musí namáhať, aby schoval blud ponuky svojej. Lebo ponuka, tá je nie pre vás, ale pre neho samého. A až tu zacítite zápach.

Cítite, ako páchne ego? Ako túžba po sláve, po jedinej pravde. Lež svojej, čo strach naháňa. Dvíha ho túžba, v očiach biedy. Nedotknuteľnosť zapácha veľmi... 'čo si to dovoľujete, ja že niečo zlé robím?'

Cítite ako páchne narcis? Zrkadlo si natáča, len aby sme skutočný jeho obraz nevideli. Schovaný je nášmu zraku. Na toho, kto nahliadol i svedectvo vydal, hneď nahádzal špinu, aby zmiatol zraky. Vyčistiť zrkadlo, obyčajnou handrou, chváli sa čistotou, a múdrou hlavou.

Cítite Babylon? Slávou páchne vlk, čo rúcho ovčie nosí. Stavia sa na piedestál, ale nik vôkol nekosí. Vie ľud, ktorý je ten piedestál pravý! I to, komu patrí. Nenechá sa zmiast' v smršti ľudskej chvály.

Cítite tú žiadosť, čo oči tiahnu smerom svojim? Vadí mu, ak máte niečo, čo chýba v dvore. Azda i to, čoho niet na stole. Dôstojne sa obliecť i správať dôstojne, ale bieda pod ľadom dôstojnosti kľučí. Aj keď chlad i ľadová kópia sa proti nej týči. Vykvitne, pre hrejivú silu lásky. Možno za štyridsať rokov, či ešte dlhšie, skôr či neskôr. Láska neusne.

Cítite tú pýchu života? Honor vyžaduje, úctu, činmi však, si po tvári koleduje. No neprizná si, len ticho vládne, navonok sa neprejavuje. Bolesť, v súkromí Vám Vašu biedu namaľuje, dušu obťažuje a potom Vás nechá od farby. To každému – ticho – ukazuje. Vy, len Vy ste to nezvládli.

Všetky tieto zápachy zakrývajú vôňu, čo priťahuje. Vôňu chodníka, kde vánok Ducha veje. Kde stopy, čo zanechal Pán jasne vidieť. Zrak sa nerozptyľuje, len na ňom ľpie. Na Pravde, Láske i Nádeji. Kde každý len Jeho vyvyšuje, bez zásluh stojí pokorne. A hoc ťa človeče ľudská bieda zahaľuje, On ti rúcho na svadbu oblečie. Darmo na teba kde - kto špinu hádže, len vytrvaj, niet čistého, ani jedného.

Ján Brozman dozorca VD ECAV

Kontakt na tím Reformačných listov:

Sekcia HELP – Evanjelická jednota, o. z.
Partizánska 2
811 03 Bratislava

Redakčná rada:

Eva Bachletová 0905 813 782
Monika Cipciarová 0948 254 765
Martin Kováč 0905 269 078
Lubo Bechný

Vaše podnety a skúsenosti čakáme tiež na adrese: help@evanjelickajednota.sk. Na emailovej adrese listy@evanjelickajednota.sk sa môžete prihlásiť aj na odoberanie Reformačných listov e-mailom.

Viac nezahmlených a pravdivých informácií si môžete prečítať na internetovej stránke

www.help-ecav.sk